

«Указания по организации учебного процесса в военное время», которые определили, что слушатели должны работать 11 часов в день, включая 5 часов на самостоятельную работу по индивидуальным планам.

Основные требования к самостоятельной работе обучаемых были изложены в «Указаниях по организации учебного процесса в военное время» (1944 года). В них утверждалось следующее: «Учебный план на военное время предусматривает ежедневную занятость слушателей в течение 11 часов, из которых 6 часов проводятся под руководством преподавателей, а 5 часов отводится на самостоятельную работу, которая регулируется и осуществляется в соответствии с индивидуальным планом каждого слушателя. Индивидуальные планы разрабатываются на 7 дней. Контроль за их выполнением осуществляют начальник курса и преподаватели».

Выводы. Таким образом, решение одного из важных вопросов ведения боевых действий – вопрос подготовки командно-начальствующих кадров – явилось следствием умелых действий правительства и грамотно расставленных приоритетов при разработке программы обучения. Ведь именно наличие подготовленных командиров играют ключевую роль в успехе при планировании и ведении боевых действий.

Литература

1. Гончаров, В. А. Подготовка военных кадров в годы Великой Отечественной войны / В. А. Гончаров // Военно-исторический журнал. – 1985. – № 7. – С. 61.

2. Мартышкин, В. П. Подготовка офицерских кадров в Сибирском и Забайкальском военных округах в 1941-1942 гг. / В. П. Мартышкин // Военно-исторический журнал. – 1974. – № 6. – С. 87.

3. Барабанщиков, А. В. Советская педагогика и психология в годы Великой Отечественной войны 1941-1945 гг. / А. В. Барабанщиков, Н. И. Киряшов, Н. Ф. Феденко. – М. : ВПА, 1987. – С. 88-89.

УДЗЕЛ ПАРТЫЗАН У ВЫЗВАЛЕННІ МІНСКА

Ероміна В.В.

Гродзенскі дзяржаўны ўніверсітэт імя Янкі Купалы
г. Гродно, Беларусь

Навуковы кіраўнік – маёр Іванко І.В.

Уводзіны. На 9 ліпеня быў запланаваны агульнагарадскі мітынг і партызанскі парад у сталіцы БССР горадзе Мінску. Аднак абставіны склаліся так, што гэта мерапрыемства прыйшлося перанесці на цэлы тыдзень.

Мэта. Ахарактарызаваць паслядоўнасць дзеянняў партызанскіх атрадаў пры вызваленні Мінску.

Матэрыялы і метады. У працы ўжыты эмпірычны метады даследавання.

Вынікі і іх абмеркаванне. 3 ліпеня 1944 года часці і злучэнні 5-й гвардзейскай танкавай арміі і 2-га гвардзейскага танкавага корпуса 3-га Беларускага фронту на плячах адступаючых нямецкіх войскаў уварваліся ў Мінск і да 11 гадзін авалодалі горадам. Працягваючы наступленне на захад яны да канца дня ўжо вялі бой на рубяжы Заслаўль – Ратамка. Другі гвардзейскі танкавы корпус выйшаў да ракі Пціч на ўчастку Новы Двор (10 км на паўднёвы захад ад Мінска). Як бачна з аперацыйнай зводкі Генеральнага штаба Чырвонай Арміі па стане на 8.00 4 ліпеня 1944 года, у вызваленні Мінска прымалі ўдзел таксама часці і злучэнні 3-й арміі і 1-га гвардзейскага Данскога танкавага корпуса 1-га Беларускага фронту, якія разграмілі 12-ю танкавую дывізію праціўніка і на працягу 3 ліпеня, пераследуючы яго адыходзячыя часці, выйшлі на паўднёва-ўсходнія ўскраіны Мінска [1, с. 729].

Адначасова з імі ў горад сталі прыбываць падраздзяленні партызанскіх фарміраванняў з навакольных лясоў, якім Беларускім штабам партызанскага руху былі загадзя пастаўлены адпаведныя задачы па ахове прадпрыемстваў і ўстановаў сталіцы. Неабходна адзначыць, што з мэтай найлепшага выканання пастаўленых задач партызанскае камандаванне праз сваю агентурную сетку вяло шчыльнае назіранне амаль за ўсімі прадпрыемствамі і ўстановамі Мінска. Асабліва ўзмацнілася гэтая работа з пачаткам аперацыі «Баграціён», калі перад патрыётамі паўстала задача недапушчэння вывазу, мініравання і падрыву прадпрыемстваў і абсталявання. 3 раніцы 4 ліпеня ў горад сталі прыбываць супрацоўнікі гарадскога і абласнога камітэтаў партыі, гарадскога савета, органаў НКВС БССР. 5 ліпеня ў Мінску былі адноўлены як адміністрацыйныя адзінкі тры гарадскія раёны: Сталінскі, Варашылаўскі і Кагановіцкі.

Між іншым абстаноўка ў сталіцы ў першыя дні пасля вызвалення была вельмі неадназначная. Перадавыя часці і злучэнні Чырвонай Арміі прайшлі праз Мінск і працягвалі свой рух на захад. Яшчэ 2 ліпеня перадавымі часцямі 1-га Беларускага фронту была перарэзана чыгунка Баранавічы – Мінск і вызвалены Стоўбцы і Мір, а войскі 3-га Беларускага фронту вызвалілі Вілейку. Вечарам 6 ліпеня войскі вялі баі к захаду ад Смаргоні.

У гэты ж час у тыле Чырвонай Арміі к усходу ад Мінска знаходзілася значная варожая групоўка, якая налічвала да 30 000 нямецкіх салдат і афіцэраў, у тым ліку з цяжкім узбраеннем. Праціўнік імкнуўся злучыць свае разрозненыя часці і падраздзяленні ў ваколіцах Мінска з мэтай вывесці іх на захад і дзейнічаць па камунікацыях, зрываючы прасоўванне дывізіённых і армейскіх тылоў. Разумеючы, якую небяспеку ўяўляюць

гэтыя варожыя сілы, савецкае ваеннае кіраўніцтва рабіла ўсё неабходнае, каб аператыўна ліквідаваць пагрозу ўсімі магчымымі сіламі і сродкамі. Акрамя спецыяльных вайсковых часцей да гэтага прыцягваліся рэгулярныя вайсковыя часці і партызаны. Баявая задача па ліквідацыі акружанай гітлераўскай групоўкі была ўскладзена на часці 31-й арміі 3-га Беларускага фронту, 33-ю і 49-ю арміі і адзін стралковы корпус 50-й арміі 2-га Беларускага фронту. Як бачна з аператыўнай зводкі Генеральнага Штаба Чырвонай Арміі па стане на 8.00 6 ліпеня 1944 г., на канец дня 5 ліпеня перадавыя часці 31-й арміі вялі баі на рубяжы Зарэчча – Ракаў – Звінячы – Барсукі на 40 км к захаду ад Мінска, а ў гэты час часці 113-га стралковага корпуса разам з танкістамі 26-й гвардзейскай танкавай брыгады 2-га гвардзейскага танкавага корпуса і 213-й танкавай брыгады вымушаны былі развярнуцца і заняць пазіцыі для абароны Мінска з паўднёвага ўсходу і поўдня.

Актыўныя баявыя дзеянні па ліквідацыі «Мінскага катла» працягваліся таксама 6 і 7 ліпеня. У аператыўнай зводцы на 8.00 8 ліпеня паведамляліся папярэднія дадзеныя аб выніках ліквідацыі групоўкі праціўніка паўднёва-ўсходняй Мінска. Былі разгромлены рэшткі разбітых часцей 18-й і 25-й механізаваных дывізій, 12-й, 31-й, 57-й, 78-й, 110-й, 299-й і 337-й пяхотных дывізій. З 4 па 7 ліпеня знішчана 17 200 салдат і афіцэраў, 139 гармат, 33 танка і штурмавыя гарматы, 245 кулямётаў, 1647 аўтамашын і 1760 коней. Захоплена ў палон 9402 чалавекі, 31 танк і самаходная гармата, 278 палявых гармат, 180 мінэмётаў, 810 кулямётаў, 5800 вінтовак, 1275 аўтамашын, 60 трактараў, 32 матацыклы, 1369 коней, 930 павозак [2, с. 740]. 8 ліпеня ў раёне Самахвалавічаў у палон здаўся камандуючы 12-га армейскага корпуса генерал-лейтэнант Мюлер з мэтай атрымання ўмоў аб капітуляцыі корпуса. Пасля азнаямлення з умовамі, ўстаноўленымі Вярхоўным камандаваннем, ён напісаў загад-зварот да салдат 4-й нямецкай арміі, які быў размножаны ў 40 экзэмплярах і праз парламенцэраў дастаўлены да акружэнцаў. Да 10.00 9 ліпеня з лесу выйшлі каля 2 тысяч афіцэраў і салдат групоўкі Мюлера, у тым ліку камандуючы 27-га армейскага корпуса генерал-лейтэнант Фелькерс, які таксама падпісаў загад-зварот Мюлера. Ліквідацыя рэшткаў групоўкі працягвалася да 13 ліпеня.

Напружаная сітуацыя ў гэтыя дні заставалася і ў Мінску. Зразумела, што ваеннае камандаванне не магло аставіць у Мінску і яго наваколлі буйныя вайсковыя сілы для абароны і аховы прамысловых прадпрыемстваў і іншых аб'ектаў. Улічваючы гэта, на працягу 3-5 ліпеня, у адпаведнасці з указаннем Старшыні СНК БССР, першага сакратара ЦК КП(б)Б П. К. Панамарэнкі да Мінска падцягваліся партызанскія брыгады Мінскай вобласці для прыкрыцця сталіцы і аховы асабліва важных прадпрыемстваў і аб'ектаў (Дома ўрада), аднаўлення дзейнасці партыйна-гаспадарчых і савецкіх органаў, разгрузкі горада ад ваеннапалонных, арганізаванага расфарміравання партызанскіх брыгад і атрадаў [3, с. 292]. Апошняя мела

важнае значэнне. Таму БШПР аддаў шэраг распараджэнняў партызанскім злучэнням аб парадку расфарміравання з мэтай задзейнічання партызанскага патэнцыялу для адраджэння народнай гаспадаркі рэспублікі. Так, 4 ліпеня 1944 года партызанскім злучэнням была накіравана шыфртэлеграма № 2943 начальніка БШПР П.З. Калініна аб забароне перадаваць партызан у склад часцей Чырвонай Арміі.

Канцэнтрацыя партызанскіх брыгад і атрадаў у Мінску пасля яго вызвалення акрамя названых вышэй прычын мела таксама важнае палітычнае і ідэалагічнае значэнне для кіраўніцтва БССР як дэманстрацыя моцы і сілы партызанскага руху, стратэгічнага значэння ўкладу беларускіх партызан і беларускага народа ў барацьбу з нямецка-фашысцкімі захопнікамі. Безумоўна, што гэтай мэце і быў прысвечаны партызанскі парад у сталіцы БССР.

Выкананне гэтых распараджэнняў адбывалася на фоне выканання аперацый па ліквідацыі акружанай варожай групоўкі на ўсход ад Мінска. Многія партызанскія фарміраванні атрымалі загад ужо тады, калі разам з часцямі Чырвонай Арміі былі задзейнічаны ў іх.

БШПР накіраваў 5 ліпеня шыфррадыёграмы-распараджэнні аб падцягванні і прыбыцці ў Мінск 17 партызанскіх брыгадам.

4 ліпеня 1944 г. намеснік начальніка БШПР І.П. Ганенка разам з апэратыўнай групай М.Ф. Сперанскага выехаў у г. Мінск для рэалізацыі рашэнняў бюро ЦК КП(б)Б і ўказанняў П.К. Панамарэнкі. На наступны дзень у дапамогу Ганенку БШПР накіраваў начальніка апэратыўнага аддзела палкоўніка А.І. Бруханова і 2 яго памочнікаў маёра Г.Л. Супруна і старшага лейтэнанта Голубева, якія прыбылі ў Мінск раніцай 7 ліпеня. Цікава, што ў гэты дзень на досвітку асобныя групы праціўніка агульнай колькасцю да 350 чалавек зрабілі адчайную спробу захапіць Мінск. Яны праніклі ў Мінск і дасягнулі раёнаў тэатра оперы і балета, яўрэйскіх могілкаў і аэрадрома ў раёне в. Лошыца, дзе завязалі баі з часцямі Чырвонай Арміі. У выніку баёў у горадзе 7 ліпеня групы былі знішчаны і часткова рассеяны.

Выснова. Веданне сваёй гісторыі і шанаванне герояў Вялікай Айчыннай вайны неабходны для ўмацавання самасвядомасці народа, яго яднання для таго, каб будаваць моцную, здарову дзяржаву.

Літаратура

1. Цэнтральны архіў Міністэрства абароны Расійскай Федэрацыі. – Ф. 16. Воп. 1074. Спр. 6. Л. 32-40 // Освобождение Беларуси 1943-1944 : хроника, события, герои, 1943-1944 гг. – Минск, 2014. – С. 729-730.
2. Цэнтральны архіў Міністэрства абароны Расійскай Федэрацыі. – Ф. 16. Воп. 1074. Спр. 6. Л. 60-69 // Освобождение Беларуси 1943-1944 : хроника, события, герои, 1943-1944 гг. – Минск, 2014. – С. 740.
3. Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. – Ф. 1450. Воп. 3. Спр. 111. Л. 67-71 // Партизаны в операции «Багратион» : док. и материалы. – Минск, 2014. – С. 292.